

Zavaruj svoj vrt OB SUŠI

5 ključnih ukrepov

Delovni list

Raj na Zemlji
JITKA HREŠČAK

Suša ne rabi biti problem!

Pred vami so delovni listi, ki bodo zagotovili, da suša na vašem vrtu neha biti problem in postane obvladljiva.

Pripravila sem za vas **5 ključnih, enostavnih ukrepov**, katere lahko začnete izvajati praktično takoj. Vsak od ukrepov ima svoj učinek in več od teh korakov boste uporabljali, bolj boste zavarovani pred sušo.

Minimalizirajte škodo, ki vam jo suša na vrtu povzroča in zavarujte sebi ljube rastline ter pridelek!

1. Ukrep: Tal nikoli ne puščaj golih

Gola zemlja je, kot **odprta rana** naših tal. V Naravi bi se razgaljena zemlja takoj zarasla, vendar današnji človek naredi vse za to, da bi gredica bila ves čas prazna, razen, ko na njej raste zelenjava na točno določeni razdalji. Vmes pa spet gola zemlja.

Na žalost, razgaljena zemlja je izpostavljena vremenskim vplivom, kot so dež, sonce in veter in s tem močno in hitro degradira in rastline v njej životarijo.

Po dežju, za trenutek, postanejo tla mehka in podajna. Dokler ne posije sonce in tal ne izsuši. Takrat nastane na večini tal trda, za vodo neprepustna, skorja, ki jo vrtnar more mehansko razrahljati.

Vendar! Vsakič, ko zrahljate ali prekopljete zemljo, in jo pustite golo, izpostavite soncu, dežju in vetru, izgubljate prhkost, hranila in dragocen humus. In seveda tudi veliko vašega časa in energije.

Kaj torej lahko naredim, da tal ne puščam golih?

Svojo zemljo **takoj pokrijte z zastirko**. Še posebej poleti, ko so suša, vročina in nenadni močni nalivi dokaj pogosti. Začnite **vrtnariti brez prekopavanja**.

Katero zastirko pa uporabiti?

Če želite samo omejiti izhlapevanje vode iz tal, bo dovolj dobra kakršnakoli zastirka, ki zemljo pokrije. Vendar vsaka zastirka ima svoje lastnosti in učinek na rodovitnost in prhkost vaših tal. In na vsakem vrtu so tla nekoliko drugačna. Zato v tečajih naredimo domači test zemlje in šele potem se odločimo, kako tla ne samo zaščititi z zastirko, ampak tudi kako jih s pomočjo zastirke najhitreje izboljšati.

Kako učinkovita si v 1. ukrepu proti suši?

☐

Zemlje na vrtu ne prekopavam

☐

Uporabljam zastirko

2. Ukrep: Dodaj svojim tlom kvaliteten kompost

Kvaliteten kompost vsebuje ne samo hranila, ampak tudi **humus**. Humus je zelo pomembna in dragocena snov, ki se obnaša, kot spužva: **zelo učinkovito zadržuje vodo**. Ko omenjam humus, ne mislim s tem uležan gnoj ali zgornjo plast zemlje na travniku. Humus je **mešanica naravnih huminskih snovi**, ki se za vrtnarske namene pridobivajo iz šote ali z rudarjenjem in kemično ekstrakcijo iz lignita ali leonardita. Ta praksa je izredno nesonaravna in onesnažuje in uničuje okolje.

V klasično obdelovanih tleh je pa humus praktično odsoten.

Vsekakor, s pravilnim razkrojem vrtnega odpada in gnoja **lahko pridobimo kompost z naravnim humusom**. Na Rajskem vrtu uporabljam [posebno metodo hitrega vročega kompostiranja](#) na način ameriške šole mikrobiologije *Soil Food Web*.

Rezultat je ne samo kompost z veliko humusa, ampak tudi:

- kubik komposta v 21ih dnevih od zamešanja kompostnega kupa
- poraba vseh odpadnih materialov, ki so navadno na voljo na vašem vrtu
- popolnoma sonaraven kompost, ki vsebuje samo mikroorganizme, ki so že naravno prisotni v vaši okolici in so hkrati koristni

Kako vem, koliko humusa je v mojem kompostu?

Obstaja **enostaven test humusa**:

- 1) v kozarec daj cca 2 cm plast komposta
- 2) zalij z vodo, da imaš nad kompostom še enkrat toliko vode
- 3) Mešaj 30 sekund
- 4) Počakaj 2-3 dni

⇒ Če se voda nad kompostom zbistri, kompost ne vsebuje humusa.

⇒ Če je voda nad kompostom oranžna, nekaj humusa se je začelo ustvarjati a ga ni dovolj in ni dovolj kvaliteten

⇒ Če je voda temno rjava in komaj prozorna, tvoj kompost vsebuje huminske snovi, tj. kvaliteten humus

Koliko si naredila glede 2. ukrepa proti suši?

- ☐ Tlom dodajam kompost
- ☐ Naredila sem test humusa v svojem kompostu
- ☐ Moj kompost vsebuje veliko humusa

3. ukrep: Zbirajte in smiselno uporabite deževnico

Deževnica je voda, ki vsekakor pade na vaše zemljišče a odvisno kam pade, se bo lahko vpila, ali samo odtekla stran.

Ko imamo težave s sušo, je zelo priporočljivo vso vodo, ki pade na naše zemljišče uporabiti in shraniti v tleh.

Voda se odlično vpije in zadržuje tam, kjer je v Zemlji gosta mreža korenin. Zato svetujem:

- na zelenjavnem vrtu **mešane zasaditve, ki pokrivajo cela tla**
- čim več vrta zasaditi s povezano **zasaditvijo trajnic** namesto s košeno trato
- sadje in jagodičje gojiti na način **gozdnega vrta**

Deževnica, ki pade na streho pa je relativno čista in je izredno vreden naravni vir, ki se ga splača izkoristiti. Iz strehe se tako deževnica preusmeri na področja z zasaditvijo, odžaja vaše rastline in še ostane »zaklenjena« v zemlji, kjer je najbolj potrebna.

Kako lahko zbiram deževnico iz strehe?

Deževnico lahko enostavno zbiramo iz žlebov v nadzemne zbiralnike, ki so lahko tudi dekorativni. Odtod potem vodo uporabljamo naprej na vrtu za zalivanje, ali s pomočjo zalivalke ali cevi.

Kako si s 3. ukrepom proti suši?

- ☐ Imam zbiralnik deževnice
- ☐ Imam minimum redno košene trate
- ☐ Imam veliko gred s trajnicami
- ☐ Sadje in jagodičje gojim v gozdnem vrtu

Ali ne veš, kaj je gozdni vrt in kako nam lahko pomaga pri suši? Priporočam rajskovrtni tečaj [Od gozdnega vrta do lastnega koščka Raja](#).

4. ukrep: Zalivajte pametno

Vedno znova sem presenečena, koliko vrtnarjev ne pozna tega osnovnega pravila: Če se le da, **zalivamo zgodaj zjutraj**.

Zgodaj zjutraj imajo rastline dovolj časa, da vodo vpijejo. Ko pa nastane najbolj vroči del dneva, bodo bolj odporne, kot tiste, ki jih zalijemo kasneje, ali naknadno. Zalivamo lahko tudi **zvečer**, vendar to **ni primerno npr. pri paradižnikih** ali drugih vrtninah, ki so občutljive na plesen. Plesen se namreč razvije ob višji zračni vlažnosti in vlažna okolica rastlin čez noč ustvarja idealne pogoje za razvoj glivičnih obolenj. Vrta **nikoli ne zalivajte ob sončnem vremenu med 10-16 uro**, ker lahko poškodujemo rastline!

Nenazadnje, **ob najhujši vročini večina vode iz zalivanja takoj izhlapi** in mi porabimo več vode in več svoje energije za manj učinka.

Zagotovo ste pa že slišali, da je bolje **zalivati veliko naenkrat in manj pogosto**. Tako namreč voda prodre v globlje plasti in korenine se lahko razvijejo tudi v globino. Na svojih vrtovih ob zelo sušnih razmerah zalivam enkrat do dvakrat tedensko. Če pa dežuje, s pravilno nego tal ni treba zalivati sploh!

Če se ne moremo izogniti zalivanju s cevjo po listih, je dobro da **zalivamo, ko so rastline v senci** v trenutku zalivanja in še naslednjih nekaj ur.

Ko zalivamo **vrt, kjer je zastirka**, priporočam, da zastirko odgrnete, zalijete in potem vlažno površino zastrete nazaj. Ali glavo cevi konkretno pritisnete na zastirko, da voda prodre pod njo. Zalivanje po površini zastirke namreč navlaži zastirko, ampak voda težko preide v globlje plasti zemlje.

Kako ti gre s 4. ukrepom proti suši?

- ☐ Zalivam samo zgodaj zjutraj
- ☐ Zalivam, preden nastane vročina in suša
- ☐ Na zastrtih gredah poskrbim, da voda pronica pod zastirko

5. ukrep: Ne krajšati rastlin ob hudi suši

Najbolj odporna na sušo in vročino je zaraščena zemlja z visoko, večplastno vegetacijo.

Zaraščena površina ne samo senči zemljo, ampak celo ohlaja zrak nad seboj. S tem se **najbolj učinkovito preprečuje izsuševanje zemlje**.

Zato je največja napaka, ko v najhujši vročini, ki bo trajala še naslednjih nekaj dni, na kratko pokosimo travnik. Isto velja, če tekom hude vročine odstranjujemo plevel, režemo ali na drug način redčimo kakršnokoli zasaditev na vrtu.

Pospravljanje vrta in urejanje okolice delajte obvezno pred napovedanim dežjem, da si lahko zemlja in rastline opomorejo.

Kaj vse delaš iz 5. ukrepa proti suši?

- ☐ Poleti trate ne kosim tako pogosto
- ☐ Nikoli ne kosim trate, ko sta napovedani suša in vročina
- ☐ Ne plevem in ne pospravljam gred ob suši in vročini

Kako ustvariti vrt odporen na sušo na dolgi rok?

Razen že omenjene bujne zasaditve je izrednega pomena **sonaravna nega tal**.

Tla v Naravi so namreč najbolj prilagojena na sušne pogoje, ker v njih lahko potekajo določeni **naravni procesi**. In ravno te naravne procese **lahko oponašamo tudi na našem vrtu** in s tem bistveno povečamo odpornost zemlje proti suši.

Na Rajskem vrtu že 13. leto uspešno uporabljam **sonaravno rajskovrtno nego tal**, ki sem jo do sedaj učila v svojih glavnih mentorskih programih. To znanje pa je tako pomembno, da sem ga sedaj prilagodila za samoštudij in je s tem postalo **dostopno praktično vsem**.

Mogoče ste že preizkusili nekatere od metod brez prekopavanja, na podlagi videov iz YouTube, ali priporočila znanega vrtnarja na televiziji. Nekaj se je zagotovo izboljšalo, marsikaj pa se je lahko še poslabšalo.

To ni zato, ker te metode ne delujejo ali ker niso dovolj sonaravne. Je to zato, ker **vsaka od popularnih sonaravnih metod je primerna za točno določen tip tal, za druge pa ne**. Tvoj vrt pa zelo verjetno potrebuje nekoliko prilagojen pristop.

Zato pri sonaravni negi tal na Rajskem vrtu **začnemo vedno s tem, da dobro spoznamo, s katerim tipom tal imamo sploh opravka**. Šele potem se odločimo, kako negovati naša tla in na kakšen način bo najboljše ustvariti grede brez prekopavanja.

- Zakaj na vrtu raste **sam od sebe edino plevel**: kaj vse delamo na vrtu proti Naravi
- Prezrta vloga zastirke: različni tipi zastirk in kako vam vsaka od njih pomaga pri **izboljšanju rodovitnosti in teksture zemlje**
- Spoznajte svojo zemljo: **domače testiranje** in interpretacija vašega tipa tal
- Recept za vašo zemljo: **kaj točno potrebujejo vaša tla**, da bodo prhka in rodovita
- 9 preizkušenih receptov za **izdelavo sonaravnih gred**: plusi, minusi in primerna uporaba – izberi si najboljšega zase!

To vse je zajeto v tečaju

Rajskovrtna **NEGA TAL**

Naredi svojo zemljo PRHKO in RODOVITNO

VEČ O TEČAJU

Kdo je zate pripravil ta vodnik?

Živijo! Sem dr. Jitka Hreščak, okoljevarstvenica, permakulturna načrtovalka in dolgoletna raziskovalka sonaravnih vrtnarskih metod.

S projektom Raj na Zemlji pomagam drugim pri ustvarjanju **Rajskih vrtov**, kjer raste **obilje polnovredne hrane**.

Vendar, Rajski vrt je tudi **podaljšan bivalni prostor** zate in za tvojo družino! Nenazadnje je to mesto, kjer se lahko **povezuješ z Naravo** in sama s seboj.

Na poti k Rajskemu vrtu vas podpiram z brezplačnimi vsebinami, spletnimi tečaji in individualnimi posveti.

Kaj je lahko tvoj naslednji korak na poti k Rajskemu vrtu?

Ali si **želiš ustvariti Rajski vrt** in želiš **znanje in podporo** pri načrtovanju, vzpostavljanju ali vsakodnevni skrbi za vrt? Potem razišči moje storitve na <https://www.rajnazemlji.si/> ali mi piši na jitka@rajnazemlji.si in skupaj bova našli najprimernejšo obliko sodelovanja.

Želim ti veliko uspehov in še več Rajskih trenutkov na tvojem vrtu!

Iz Rajskega vrta maha

Jitka